

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ГУМАНІТАРНИЙ ВІСНИК

**ДЕРЖАВНОГО ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ
«ПЕРЕЯСЛАВ-ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ
ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ»**

НАУКОВО-ТЕОРЕТИЧНИЙ ЗБІРНИК

СПЕЦІАЛЬНИЙ ВИПУСК

**ГАРМОНІЗАЦІЯ РОЗВИТКУ ВИЩОЇ ШКОЛИ
В УМОВАХ БОЛОНСЬКОГО ПРОЦЕСУ
(Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції)**

**Переяслав-Хмельницький
2006**

УДК 37.031 : [613+796.5] (477) (063)
ББК 74.200.8 (4укр) я43+26.89 (4УКР) я43
П78

ГУМАНІТАРНИЙ ВІСНИК

**ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний
педагогічний університет імені Григорія Сковороди»:
Науково-теоретичний збірник. – Переяслав-Хмельницький 2006. - 570 с.**

Науково-теоретичний збірник засновано у 2000 році

ЗАСНОВНИК:

**Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет
імені Григорія Сковороди**

ГОЛОВНИЙ РЕДАКТОР:

В.П.Коцур, доктор історичних наук, професор, чл.- кор. АПН України

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Вашуленко М.С., д.пед.н., проф., дійсний член АПН України,

Волков Л.В., д.пед. н., проф.,

Дубогай О.Д., д.пед.н., проф.,

Нікітчина С.О., д.пед.н., проф.,

Токмань Г.Л. д.пед.н., проф.

РЕКОМЕНДОВАНО

*Вченою радою ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний
педагогічний університет імені Григорія Сковороди»
(протокол № 6 від 14 березня 2006 р.)*

Збірник зареєстровано постановою Президії ВАК України
від 15.01.2003 року (Протокол №1-05/1)

ЗМІСТ

Алексєєнко В.І. Забезпечення моніторингу якості роботи у вищих навчальних закладах	14
Ануфрієва О.Л. Оцінка якості психолого-педагогічного наукового дослідження.	19
Бакланова М.Л. Вивчення і врахування психофізіологічних особливостей студентів коледжів – підґрунтя навчально-виховного процесу.	24
Безносок О.О., Бабій О.С. Контроль та оцінювання успішності курсантів та студентів на основі кредитно-модульної системи.	31
Безносок О.О., Каленський А.А., Бондаренко Ю.Г. Експериментальне дослідження методики застосування сучасних інформаційних технологій навчання в процесі вивчення військових дисциплін.	37
Безносок О.О., Крихта В.В. Теоретичні засади сутнісної характеристики інформаційної культури курсантів.	44
Білобровко Т.І. Професійна компетентність як базовий фактор гармонізації вищої освіти.	49
Бірюк Л.Я. Сучасні тенденції професійної підготовки майбутнього вчителя початкових класів у світлі вимог Болонського процесу.	54
Бісик Н.М., Левківський М.В. Підготовка студентів ВНЗ до виховної діяльності у загальноосвітній школі.	60
Боголіб Т.М. Умови ефективності інноваційних педагогічних процесів у системі вищої освіти.	65
Боднар О.С. Аналіз та теоретичні засади експертного оцінювання якості освіти.	70
Божко Н. В. Формування вмінь і навичок майбутніх вчителів з позицій ефективності розкриття інтелектуальних особливостей учнів на уроках іноземної мови.	75
Бойко О.В. Упровадження сучасних видів навчальних занять в систему підвищення кваліфікації офіцерів як фактор трансформації військової освіти відповідно до вимог Болонського процесу.	82
Боліла Н.В. Шляхи підвищення професійно-педагогічної компетентності викладачів вищих технічних закладів освіти.	87
Бородіна Н.С. Шляхи засвоєння професійної термінології майбутніми вчителями-словесниками в умовах Болонського процесу.	92
Васильєва Р.Ю. Підготовка майбутніх педагогів до формування безпечної поведінки школярів.	97
Верхоланцев Г.О. Інформаційно-комунікаційні технології в підготовці майбутніх магістрів педагогіки вищої школи.	100
Вісвська М.Г. Напрями та проблеми удосконалення систем менеджменту якості у вищій економічній школі у контексті Болонського процесу.	106
Воловик Л.М. Інновації моніторингу якості вищої освіти.	111
Гораш К.В. Банк освітніх інновацій як сучасний інформаційний носій: зміст та структура.	114

Гриценко В.П. Система моніторингу як основний засіб вивчення вищої освіти.	118
Гуцало Е.У. Науково-методичні аспекти запровадження кредитно-модульної системи в навчальний процес вищої школи.	123
Данильчук І.В. Значення кредитно-модульної технології навчання у ВНЗ.	129
Диба Л.М. Шляхи моделювання змісту економічної підготовки майбутнього вчителя.	135
Дубич К.В. Вплив соціокультурного середовища вищого навчального закладу на розвиток індивідуальності студента.	140
Дубова Н.Б. До питання історії застосування тестів при оцінюванні знань студентів.	146
Євтушенко Н.М. Конкурентоспроможність освіти в забезпеченні національних інтересів і сприяння добробуту суспільства.	152
Єрічева Т.Ю. Підготовка майбутніх учителів трудового навчання до профорієнтаційної роботи.	156
Єфіменко В.В. Економічна підходи до управління конкурентоспроможністю вищої освіти.	160
Зарецька А.В. Інноваційна діяльність закладу післядипломної медичної освіти.	168
Заставник О.О. Тренінг як ефективна форма професійно-етичної підготовки менеджерів.	171
Зима В.М. Управлінська комунікація та специфіка управлінського спілкування як основа успішної діяльності керівника загальноосвітнього навчального закладу.	178
Зимовець О.А. Формування творчої особистості студентів педагогічних університетів з використанням комп'ютерних технологій.	185
Іванова Л.А. Проектно-програмний підхід як основа професійної підготовки педагогів – організаторів у гуманітарному інституті «Артек».	191
Ісайкіна О.Д. Моніторинг якості та ефективності дистанційного навчання.	196
Іваненко В.О. Стан та перспективи розвитку вищої освіти в процесі Євроінтеграції.	201
Ілліна О.В. Організаційно-методичне забезпечення курсу „Соціальна молодіжна політика” в умовах впровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу.	205
Калінін В.О. Головні компоненти формування професійної компетентності майбутнього вчителя іноземної мови у соціокультурному аспекті.	208
Карп'юк М.Д. Духовно-екологічна та світоглядна культура освітнього менеджера в контексті реалізації завдань Болонської конвенції.	213
Кобзар О.Б., Кобзар Л.В. Особливості застосування стандартизованих методів оцінювання якості навчання у форматі Болонського процесу.	221
Козарезенко Л.В. Проблеми та перспективи формування та використання кадрового потенціалу закладу освіти.	227

Козій Т.В. Забезпечення управління якістю підготовки фахівців вищою школою.	232
Корнєв Р.С., Буняк В.В., Матвійшин В.С. Інформаційна культура викладача фізичного виховання аграрного закладу освіти.	236
Костик С.В. Підготовка майбутнього вчителя початкових класів до впровадження інноваційних технологій як педагогічна проблема.	240
Костікова І.І. Науково-методичне забезпечення Європейських стандартів дистанційного вивчення англійської мови.	245
Коцур Н.І. Медико-біологічна підготовка майбутнього вчителя: досвід кредитно-модульної організації навчального процесу.	252
Кравченко К.В. Структура соціально-екологічної відповідальності особистості.	256
Красильник Ю.С. Шляхи впровадження результатів наукових досліджень проблем патріотичного виховання курсантів (слухачів) ВВНЗ.	263
Криловець М.Г. Інновації моніторингу якості підготовки майбутніх вчителів-географів.	266
Кудрявцева Н.П. Роль вищої школи у формуванні сучасної особистості.	270
Кучеренко С.Ю. Формування професійної компетентності майбутніх фахівців з економіки у процесі навчання в умовах Болонського процесу.	273
Кучма Р.М. Стратегічні напрями розвитку організаційно-економічного механізму управління системою вищої освіти України в умовах Болонського процесу.	278
Лаврик В.М. Моніторинг якості професійної економічної освіти.	283
Литвиновська І.А. Організаційно-методичне забезпечення впровадження дистанційної форми освіти у вищих військових навчальних закладах.	288
Литвиновський Є.Ю. Проектування – як етап управління навчально-виховним процесом у вищому військовому навчальному закладі.	292
Лукін В.Є. Розвиток кредитно-модульної системи та організація особистісно-орієнтованого навчання в Україні в рамках реалізації дистанційної освіти.	298
Масвська Л.М. Особливості формування етнокультурної компетентності майбутнього педагога в контексті глобалізаційних зрушень.	303
Макарчук І.М. Забезпечення фінансування розвитку вищої аграрної освіти і науки.	310
Мартинюк В.Г. Інновації моніторингу якості вищої освіти.	316
Михайлова О.С. Психологічний розвиток особистості студента в процесі його соціокультурного виховання.	321
Молчанова А.О. Соціальне партнерство професійно-технічних навчальних закладів – шлях до інтеграції в Європейське освітнє середовище.	325
Мороз І.В. Концептуальні засади підготовки фахівців з економіки.	330
Нікітчина С.О. Організаційно-інноваційні аспекти створення інтелектуального потенціалу в контексті науково-педагогічної діяльності в умовах Болонського процесу.	335

Ніколаєнко С.В. Професійна мобільність як умова професійного функціонування фахівця.	342
Овсієнко А.М. Історія розвитку Болонського процесу.	345
Олійник Л.В. Формування професійної компетентності особистості майбутнього офіцера: визначення шляхів реалізації.	350
Павлик Н.П. Компетентність як категорія теорії виховання.	354
Панагушина О.Є. Антисоціальні неформальні молодіжні організації як специфічне середовище соціалізації сучасної молоді.	358
Панасюк А.В. Тестування як основний елемент контролю в організації самостійної роботи студентів.	363
Пашенко О.В., Сергєєва Л.М., Пустова Т.В. Методика організації модульно-рейтингової системи контрольних заходів у вищому навчальному закладі.	370
Перчук О.В. Оцінка якості: загальна методологія та особливості її застосування в сфері освітніх послуг.	377
Петранговська Н.Р. Формування вмінь англомовних професійно спрямованих монологів-міркувань при навчанні студентів немовних вищих навчальних закладів.	385
Пилипчук В.В. Емоційний потенціал родинного виховання.	389
Плахотнік О.В. Інтегративність соціальної екології як науки та як навчальної дисципліни.	396
Протасов А.Г. Болонський процес та інженерна освіта в Україні.	401
Прохоров О.А. Викладач вищого навчального закладу як організатор навчально-виховного процесу.	405
Радченко В.В. Вища освіта в Україні: деякі проблеми формування нової моделі.	410
Радько Т.В. Проблеми інноваційного розвитку освіти.	415
Редько С.І. Психологічні умови реалізації програми розвитку управлінських здібностей у студентів в умовах навчального процесу економічного вузу.	420
Роговець А.М. Якість як основний критерій трансформаційних перетворень у системі освіти.	426
Погоріла І.О., Романенко О.В. Проблема адаптації студента в умовах реформування вищої освіти.	431
Руденко М.В. Теоретико-методологічні основи педагогічної діагностики у вищій військовій школі.	433
Савков П.А., Бондаренко Ю.Г., Кострач В.В. Болонський процес та новітні технології у військовій освіті.	438
Самойлюкевич І.В. Професійна підготовка вчителів іноземних мов до діяльності в умовах інформаційного суспільства: американський досвід.	443
Свириденко М.В. Ділові ігри як один із методів нових технологій навчання.	447

Сейко Н.А. Мотивація добровільної діяльності в сфері освіти з боку соціальної еліти України (XIX – поч. XX ст.)	452
Семененко О.Г., Гасвий В.М. Підвищення ефективності навчання за допомогою педагогічно-програмних засобів (з досвіду створення програмного-методичного комплексу „Математичне програмування”)	457
Серікова Ж.В. Управління процесом розвитку самоконтролю учнів.	463
Спіріна Т.П. До питання формування професійної культури майбутніх фахівців – соціальних педагогів.	469
Спис О.А. Релігійна освіта як фундаментальний принцип прав людини: аналіз позиції протестантських лідерів.	475
Султанова Л.Ю. Особливості впровадження кредитно-модульної системи при підготовці студентів психолого-педагогічних факультетів до науково-дослідної діяльності.	481
Тандир Л.В. Динаміка сформованості професійної економічної культури студентів.	486
Тименко В.М. Організація соціальної роботи з молоддю у вищих навчальних закладах США.	493
Уліч В.Л., Полубоярцева О.А. Філософсько-методологічні засади розвитку та модернізації вищої освіти на шляху до Болонського процесу.	497
Хомич Л.О. Філософсько-методологічні засади вдосконалення професійної підготовки майбутнього вчителя.	501
Цєпова І.В. Навчально-методичне забезпечення викладання методики російської мови за вимогами кредитно-модульної системи.	506
Цимбал Л.І. Підготовка маркетологів в умовах реалізації засад Болонської декларації.	513
Чабан Г.В. Державне регулювання економічної моделі вищої освіти.	518
Черниш Л.І. Моніторинг якості формування професійного потенціалу студентів ВНЗ з використанням інформаційних технологій.	524
Чистовська І.П. Історико-педагогічний аналіз процесу формування педагогічної компетентності майбутніх магістрів військового управління.	528
Шимченко Л.А. Національна освіта як чинник українського націоформування.	532
Штепа Л.О. Використання основних положень Болонської декларації при підготовці фахівців економічного напрямку.	537
Щербак О.І. Теоретичні і методичні засади розвитку професійно-педагогічної освіти у контексті Європейської інтеграції.	543
Ющенко А.М. Сучасні підходи до підготовки інженерів-землепорядників.	548
Яременко Л.М. Підвищення якості вищої освіти як мета фінансового управління.	554
Стрілець О.В. Мистецтво як засіб естетичного виховання молоді	564
Мурніна Г.С. Професійно-особистісні засади в управлінні виховною роботою ПТНЗ	560
Корогод Н.П. Технікуми в умовах реформаційних процесів вітчизняної системи освіти	566

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ДО ФОРМУВАННЯ БЕЗПЕЧНОЇ ПОВЕДІНКИ ШКОЛЯРІВ

Р.Ю. Васильєва

У пропонованій статті розглядаються загальні теоретичні підходи до актуалізації підготовки майбутніх учителів із питань формування безпечної поведінки школярів.

The general theoretical approaches to actualization of the future teachers training in the formation of the schoolboys safe behaviour are considered in submitted paper.

Соціально-економічні й політичні зміни в суспільстві, зміцнення державності України, входження її у світове співтовариство неможливі без структурної реформи національної системи вищої освіти. Пріоритетним завданням сьогодення є модернізація вищої освіти відповідно до європейських стандартів. За Болонською конвенцією, умовами входження в єдиний освітній простір, Концепцією ООН про «сталий людський розвиток», теоретичними положеннями освіти з напряду «Безпека життєдіяльності, важливим у формуванні гармонійно розвиненої особи є становлення, насамперед, духовних якостей як пріоритетних і вирішальних у системі цінностей сучасної людини. Головне в діяльності школи – здоров'я та безпека її учнів. [4]. Одне з важливих положень Концепції національного виховання якраз і пов'язане з проблемами безпеки життя і діяльності підростаючого покоління. Пропоновані проблеми є особливо актуальними і стосовно наших досліджень [1].

Свого часу відповідні напрямки досліджень знайшли відображення не лише у суто педагогічних працях видатних педагогів світового значення (О. Декролі, Дж. Дьюї, Г. Лай, Е. Менман, Г. Кершенштейнер та ін.) та вітчизняних педагогів (К. Вентцель, М. Корф, П. Лесгафт, М.І. Пирогов та ін.), а й в педагогічних поглядах таких українських просвітителів, як П.А. Грабовський, М.М. Коцюбинський, Л. Українка, І.Я. Франко та інших.

Основними напрямками підготовки наших студентів як майбутніх висококваліфікованих педагогів у плані освіти згідно з вимогами Болонської конвенції передбачається:

- розвиток їх творчого мислення ;
- індивідуалізація навчання;
- стимулювання організації самостійної пізнавальної діяльності студента.

Особистісно-зорієнтована парадигма у вихованні безпечної поведінки включає положення про формування та розвиток в учнів правильної соціальної позиції щодо власної безпеки, мотивації її в системі «людина-життєве середовище»; саморозвиток, уміння забезпечити власну безпеку і безпеку оточуючих, збереження і зміцнення власного здоров'я, самоконтролю навчальних досягнень. А отже, значимими є морально-ціннісні якості людини.

У контексті проблеми, що розглядається, формування нових морально-ціннісних орієнтацій полягає у посиленні процесуальної сторони навчання. Успішність взаємопов'язаної діяльності має базуватися на мотивації, науковій та методичній аргументації, зверненні до особливостей індивідуальності. Механізми формування стійкої мотивації на безпечне поведіння не витримують фрагментарності, поспіху, тиску. Потрібне системне індивідуалізоване усвідомлення кожним підлітком необхідності безпечної поведінки, розуміння ним практичного значення здобутих знань, умінь, навичок із безпеки життєдіяльності (далі – БЖД).

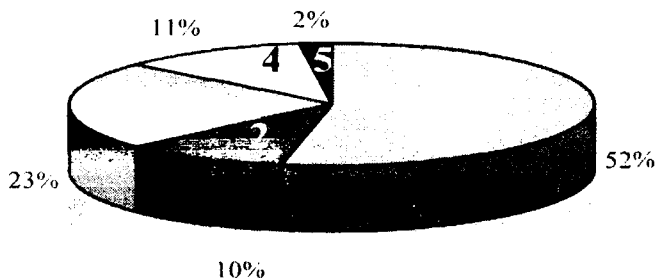

Рис. 1. Безпека життєдіяльності людини

Основною метою БЖД як навчальної та наукової дисципліни є підготовка відповідних спеціалістів до активної участі в забезпеченні соціуму до повноцінного, безпечного і довгого життя в системі «людина–життєве середовище». Одна з проблем формування безпечної поведінки — це проблема визначення суті самого поняття «безпечна поведінка». у сучасній літературі це питання практично не розроблено. Опитування, проведене викладачами кафедри охорони праці Житомирського державного університету серед студентів II курсу різних спеціальностей, свідчить про неповне розуміння цієї категорії. Так частина студентів ототожнює безпечну поведінку з категорією «безпека» або «безпека життєдіяльності людини» (рис. 1, сектор 1), частина – тільки з валеологічним аспектом (сектор 4), окремі опитувані звертають увагу тільки на поведінку в побуті (сектор 3), інші взагалі не змогли відповісти (сектор 2) або дали варіативні відповіді (сектор 5).

Безпечна поведінка істотно відрізняється від інших різновидів поведінки структурними елементами та змістом, які знаходяться в сфері пізнання природничих (валеологічних), інженерних, гуманітарних наук та наук про людину і суспільство. Це цілком самостійний педагогічний феномен.

Тому для розкриття сутності безпечної поведінки необхідно виділити якусь найменшу одиницю, яка б зберігала властивості цілого. Такою найменшою одиницею, на наш погляд, є вчинок. Вчинок – реакція особистості, форма поведінки, при якому здійснюється самостійний вибір цілей і способів поведінки, іноді всупереч загальноприйнятим правилам [5]. Отже, поведінка – це сукупність вчинків, які характеризують загальне моральне обличчя людини, її ставлення до суспільства, інших людей і до самого себе [3]. Безпечна поведінка – це сукупність вчинків, які характеризують загальне ставлення людини до власної безпеки, життя і здоров'я, до безпеки, життя і здоров'я оточуючих, екологічно безпечного природного середовища. Отже, метою виховання безпечної поведінки є формування в особистості стійких морально-вольових якостей, що сприяють вихованню культури людини щодо безпеки, потреб, почуттів, навичок і звичок безпечного життя; залучення учнів до участі у практичній діяльності

Нами запропонована структура моделі безпечної поведінки підлітка, в якій доцільно виділити три компоненти: теоретичний, мотиваційний та діяльнісно-практичний.

Теоретична складова характеризує всі види знань і уявлень школяра, що є відображенням свідомості, об'єктивних явищ, дійсності. Вони включають підготовку школярів до розгляду небезпечних ситуацій, типових для певних соціальних груп громадян і окремих осіб (за ознаками статі, віку, індивідуальних якостей, умов існування тощо). Це також розгляд та аналіз ситуацій виконання індивідуальної системи захисту життя і здоров'я на основі певних закономірностей, взаємозв'язків змісту та підбору індивідуального комплексу дій відповідно до вікових, статевих, соціальних особливостей.

Зміст освіти із БЖД, її структура, технологія навчання формуються на основі положень про те, що людина є найголовнішим об'єктом захисту від чинників ризику. При визначенні структури та наповнення змісту теоретичної складової ми виходили, передусім, із сутності понять «людина», «здоров'я», «безпека», «життєдіяльність», «небезпека», «поведінка». Нами запропоновано як основний методологічний принцип БЖД системно-структурний підхід на основі системного аналізу. Суть системно-структурного підходу варто розуміти у відповідності з тим, що життєдіяльність розглядається як комплекс взаємозв'язків у системі «людина - життєве середовище», суб'єктом якої може бути як окрема людина, так і будь-яка соціальна група. Оскільки і група – потенційний суб'єкт системи «людина - життєве середовище», то варто виділити різні рівні цих систем.

В основі сучасних поглядів на безпечну поведінку особистості школяра повинно бути розуміння того, що предмет «безпека життєдіяльності» на даний час функціонує як соціально необхідне змістове поле, засіб, освіта та виховання особистості учня. Відповідні навчальні програми мають сприяти формуванню безпечного типу поведінки, особистості з гуманістичними ціннісними орієнтаціями. Виховання особистості з гуманістичними ціннісними орієнтаціями і типом поведінки сприятимуть її активній участі в забезпеченні власного тривалого безпечного та повноцінного життя в суспільстві.

Мотиваційна складова зароджується в мотиваційній сфері свідомості школяра і включає прагнення, потреби й інтереси. При формуванні безпечної поведінки школяра домінуючими можуть бути зовнішні обставини, але визначальне значення мають такі мотиви, як любов до людей, радість пізнання, бажання довгого щасливого життя, турбота про власне здоров'я, творчість та ін. Системоутворюючим компонентом безпечної поведінки особистості є світогляд. У філософській літературі світогляд визначається як яке-небудь цілісне, систематичне уявлення про світ, що включає в себе усвідомленість суб'єкта світогляду чи визначення місця людини в світі, спрямування її діяльності або основні принципи її усвідомленого відношення до дійсності [2].

Вважаємо, що свідомо безпечна поведінка школярів є однією з головних проблем виховання. Це передбачає формування світогляду на особистісному, соціальному, екологічному та валеологічному рівнях.

На індивідуальному рівні поведінки суттєвими є психологічні особливості характеру (уважність, ризикованість, агресивність, швидкість реакції, конфліктність, врівноваженість, сугестивність ін). Важ-

ливе значення має устрій життя, мода, оточення, нервові стани. Тому кожен учень вимагає індивідуальної системи впливу на духовний та психічний аспекти його особистості.

Під соціальним рівнем поведінки розуміють те, що людина, живучи в суспільстві, постійно спілкується з іншими індивідами, вступаючи з ними в ідейні, виробничі, побутові, родинні та інші стосунки, чи знаходиться в ментальному середовищі. Народившись, людина стає членом суспільства, а суспільство не завжди формує безпечні життєві потреби, інтереси, мотиви, цінності, і може породжувати небезпеки техногенного, соціального, валеологічного характеру (аварії, ДТП, теракти, злочинність, наркоманію, алкоголізм, паління та ін).

Щоб не деградувати, індивід повинен усвідомлювати себе особистістю, представником певного історичного суспільства, що знаходиться в оточенні індивідуальностей, які живуть за законами конкретного соціуму. Людина своєю життєдіяльністю має прагнути сприяти створенню соціально здорового середовища проживання [2].

Під екологічним рівнем слід розуміти те, що як природне середовище впливає на безпеку людини, так і людина вносить своєю діяльністю зміни в навколишній світ. Ці зміни можуть викликати небезпечні для життя і здоров'я природні катаклізми (урагани, повені, зсуви, забруднення води та ін).

Валеологічний рівень передбачає розуміння формування особистісного і суспільного ідеалу, згідно якому психічне, фізичне та духовно-моральне здоров'я є найвищою загальнолюдською цінністю.

Діяльнісно-практичну складову можна вважати найбільш важливою у формуванні безпечної поведінки школяра. Відомо, що в процесі навчальної діяльності школярів здійснюється засвоєння знань, розвивається їхнє ціннісне відношення до світу, формуються, інтегруються і виявляються різноманітні якості особистості. У результаті практичної діяльності школярів і проявляється рівень сформованості безпечної поведінки.

Високий рівень безпеки школяра визначається тим, що він може використовувати сучасні методи та засоби безпеки для забезпечення захисту особи в повсякденній діяльності та НС, діяти в умовах, що загрожують життю та здоров'ю, а також своєю діяльністю не створює небезпеки, як для себе, так і для оточуючих.

Література

1. Васильєва Р.Ю., Семенець Л.М. Вивчення функціонального стану організму студентів університету // Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. – 2005. – №24 – С. 221-225.
2. Горащук В.П. Теоретичні підходи до формування культури здоров'я школярів // Безпека життєдіяльності. – 2005. – № 5 – С. 58-61
3. Дубасенюк О.А. Практикум з педагогіки. – К.: Центр навчальної літератури, 2004. – 464 с.
4. Концепція освіти з напрямку «Безпека життя і діяльності людини» // Інформаційний вісник «Вища школа». – К., 2001. – № 6. – С. 6-17.
5. Платонов К.К. Краткий словарь системы психологических понятий: Учеб. пособие для учеб. заведений профтехобразования. – М.: Высш. школа, 1984. – 174 с.

Відомості про автора:

Васильєва Регіна Юхимівна, асистент кафедри охорони праці Житомирського державного університету ім. І.Франка.